לא תתיחד עמו אלא בעדים. פירוש בקונטרס משום גט ישן ולא פירש לטעמיה דפירש בגיטין (דף עג.) דבמהיסוס אם מתי מגורשת למפרע משעת נתינה ולא תתיחד עמו משום חשש קידושין כמו המגרש אשתו ונשא עמו בפונדקי בית הלל אומרים לריכה הימנו גט שני (שם דף פא.) [ולא שייך גט ישן כלל לפירוש דהתם] וכן משמע התם בגמרא אבל לרבינו תם דמפרש מה היא נאותן הימים קאי אמהיסוס אם מתי ועשה כאומר מעת שאני בעולם שאין דעתו לגרשה אע"פ שאומר מהיסוס אלא שעה אחת לפני מיתתו הוי טעמא משום גט ישן ובתוספתא משמע כפי רבינו תם[ט]: **שפיר** קאמר לך דכתיב ויכר יוסף. זה שבא נולד כאן והלך עם אביו למדינת הים ועתה כשחזר ואמר לא ידענא לך מיחזי כשיקרא כי היה לו לידע אם הוא אחיו אם לאו כיון שמכירו קודם להכי קאמר רב חסדא דשפיר קאמר ליה שאינו מכירו כדאשכחן ביוסף: **אמר** ליה אית לי סהדי ומסתפינו מיניה דאיניש אלמא הוא. נראה לר"י דמיירי שהגיע עדים ואומרים לאותו עדות שאתה שואל לא נאמר (ז) לך כלום עליו דרגלים לדבר שהוא אלם אמר ליה זיל כו' פי' לך הבא אותם עדים עצמם שירצים להעיד (ח) עליך שיעידו שאינו אחיך או שיאמרו שאינם יודעים אם הוא אחיך אם לאו וקאמר השתא נמי כיון שירצים ממנו יאקרו לומר אינו אחיו או שאינן יודעין אם הוא אחיו אבל אם אין רגלים לדבר אין נראה כלל שיהא נאמן לומר דגברא אלמא הוא דאם לא כן כל אדם יאמר על חבירו שהוא גברא אלמא ויניח הוא עדים ואם לא יביא יפסיד ועוד דקאמר השתא נמי אתו ומסהדי אטו משום דמסתפו מייניה הני סהדי מסתפו מייניה כולי עלמא:

תרתי לא עבדי. שיאמרו ולא יעידו האמת ועוד שיאמרו שקר וכן בני שפחה:

במסיחה לפי תומה. ואפילו הכי היא ובעלה אינן נאמנין אע"ג דיוחנן אוכל חלות (לעיל דף כו.) היה נאמן על עצמו במסיח לפי תומו הני מילי לתרומה אבל הכא מעלה עשו ביוחסין ט)[אומר ר"י דמסיח לפי תומו אינו כשר א] אלא לעדות אשה דרבנן כדאמר ביבמות והכא בשבויה הקילו[ט]:

ואם תנאי היא דרב פפא [מי] לימא תנאי היא אמר לך רב פפא יכי תניא ההיא במסיחה לפי תומה כי הא יכדי אתא רב דימי אמר רב חנן קרטיגנאה משתעי מעשה בא לפני רבי יהושע בן לוי ואמרי לה רבי יהושע בן לוי מישתעי מעשה בא לפני רבי באדם אחד שהיה מסיח לפי תומו ואמר אני ואמי נשבינו לבין העובדי כוכבים יצאתי לשאוב מים דעתי על אמי ללקט עצים דעתי על אמי יוהשיאה ר' לכהונה על פיו: **מתני'** אמר ר' זכריה בן הקצב כהמעון הזה לא זזה ידה מתוך ידי משעה שנכנסו עובדי כוכבים לירושלים ועד שיצאו אמרו לו יאין אדם מעיד על עצמו: **גמ'** תנא ואעפ"כ יחד לה בית בחצרו וכשהיא יוצאה יוצאה בראש בניה וכשהיא נכנסת נכנסת בסוף בניה הקילו אבל הכא לא או דלמא לא שנא ת"ש דתניא המגרש את אשתו לא תנשא בשכונתו ואם הכניס עמהם שלא יתייחדו: **וכשהיא נכנסת נכנסת בסוף בניה.** כדי שלא יהא הוא והיא בחלר והבנים מבחוץ: **בגרושה.** כן שגירש את אשתו מהו לדור עמו בחלר: **לא תנשא בשכונתו.** לפי שמכירה בדמיזותיו וקרילותיו שמא יבואו לידי עבירה: ואם

מה לי לשקר. מי בעיא אמרה נחביתי: **במקום עדים.** דאתן סהדי דכל שעתא איכא מיא: **ודאי איומי.** דתמיה: **לא תתייחד עמו.** במסכת גיטין היא. שכיב מרע שכתב ומסר גט לאשתו על מנת שאם מת יהא גט למפרע ולא תיזקק לחליצה לא תתייחד עמו שמא יבא עליה והוה ליה גט ישן ותנן[ט] בית הלל אומרין לפטור בגט ישן ואיזהו גט ישן כל שנתייחד עמה מאחר שכתבו לה וטעמא גזירה שמא יאמרו גיטה קודם לנתנה: **ואפילו על פי עבד.** דייה בעבד שהיה עמה[ט]: **שלבה גם כשפחתה.** ותשמש בפניה: **רב אשי אמר הא והא כשפחה דידה.** והיינו טעמא דבמתני' מהימנא והתם לא מהימנא דשפחה דידה מיחזא חזיא בקילקול גדיתה ושתקה: **הכא.** גבי גט: **דשתיקותה מתירתה.** שאינה לריכה שתעיד לומר לא שמשה אלא שתאמר אני הייתי עמה: **לא מהימנא.** להיות זו מוחזת על ידה דאי נמי חזיא לא מסהדא: **הכא.** גבי שבויה: **דשתיקותה אוסרתה.** לגבירתה דכל כמה שאינה מעידה לומר טהורה היא מחזקינן לה בטמאה כי מסהדא ואמרה טהורה היא מהימנא דלשקורי לאו אורחא אלא למשתק: **השתא נמי.** כיון (כ) דרחמא לה לגבירתה או דאמרה מינה אחיא ומשקרא ואמרה טהורה היא: **תרתי לא עבדא.** אדא למשתק בקלקולה ועוד דתיתי ותשקר: **אחא מכי חזיאה.** שהלך אביו שם והוליכו עמו וגדלו שם ומת אביו וחזר לעירו ותבע חלקו בנכסי אביו: **א"ל.** רב חסדא לההוא אחא: **שפיר קאמר לך.** שאינו מכירך לפי שיצאת בלא חתימת זקן [ובאת בחתימת זקן]: **ויכר יוסף את אחיו.** שכשפירש מהן כבר היו חתומי זקן: **א"ל.** רב חסדא למרי: **זיל (ג) אייתינהו אח.** להנהו סהדי המכירין אותו ויעידוך שאינו בן אביך: **השתא נמי.** כיון דאחלי מייניה אתו ומשקרי: **תרתי לא עבדי.** אדא דשתקי מלהעיד אמת ואדא דמסהדי שיקרא: **לימא כתנאי.** שפחתה אי מהימנא אי לא: **זו עדות.** עדות זו של שבויה הכל כשרים בה אים ואשה תינוק ותינוקת: **חוץ מהימנה.** היא עצמה: **דרב פפי ורב אשי.** דאמרו לעיל שפחה דידה מהימנא: **ודאי תנאי היא.** על כרחך יאמרו אתן דאמרי' כי מתניתא בתריתא מדקתני להו קמייתא: **דרב פפא.** דאמר לא מהימנא: **מי לימא תנאי היא.** כלומר דחוק הוא לומר אנא דאמרי כי מתניתא קמייתא או יוכל לתרץ מתניתא בתרייתא נמי כווותיה למימר שפחתה בעצמה דמי והכי היא בכלל חוץ מהימנה דקתני בה אי מיכולא אחרינא: **אמר לך רב פפא כי תניא ההיא.** דקתני הכל נאמנים ואפילו שפחה דידה במסיחה לפי תומה: **רב חנא קרטיגנאה משתעי.** רב חנן דמן קרטיגי היה מספר מעשה זה: **מתני' המעון הזה.** שבועה היא: **גמ'** ואעפ"כ. שאסרו עליו לפי שכהן היה: **כשהיא יוצאה.** והוא בחלר: **יוצאה בראש בניה.** שיהו בחלר והבנים מבחוץ: **כגרושה.** כדי שלא יתייחד עמה מהו לדור עמו בחלר: **לא תנשא בשכונתו.** כדי שלא יהא הוא והיא בחלר והבנים מבחוץ: **ואם**

עין משפט נר מצוה

קח א מי' פ"ד מהל' גירושין הלכה ג סמג עשין פט (טוש"מ סימן פט):
קט ב מי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הלכ' כח טוש"ע אה"ע סי' ז סעיף י:
קי ג מי' פ"ח מהל' גירושין הל' ב סמג עשין נ טוש"ע שם סימן קמח סעיף ב:
קיא ד מי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הלכ' יט סמג לאוין קכא טוש"ע שם סימן ז סעיף ב:
קיב ה מי' פ"ג מהל' עדות הלכה יב סמג עשין קנ טוש"ע ח"מ סי' כח סעיף ה:
קיג ו מי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הל' יט טוש"ע אה"ע סי' ז סעיף ב:
קיד ז מי' שם הלכה יח טוש"ע שם סעיף ח:
קטו ח מי' שם הלכה יט טוש"ע שם סעיף ב:
קטז ט מי' שם הלכה כה טוש"ע שם סעיף ע:
קיז י מי' פכ"ח שם הלכה כז סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סי' ו סעיף ז ומי' קיט סעיף ז:

הגהות מהר"י לנדא

א) תוס' ד"ה בממיחה. אלא לעדות אשה כדאמר ביבמות והכא בשבויה דרבנן הקילו כל"ל:

תוספות רי"ד

איפשיטא ולקולא עבדי' בעי ר"א לא נחבאתי ולא נטמאתי מהו מי אמרינן מה לי לשקר במקום חשש אי לא. ולא איפשטא ולקולא עבדי': ואם יש להן עדים ואפילו עבד ואפילו שפחה דידה מהימני ורמינהו לא תתיחד עמו אלא בעדים אפילו עבד ואפילו שפחה חוץ משפחתה מפני שלבה גם בשפחתה. פי' גבי שכ"מ שנתן גט לאשתו דחיישינן שמא יבוא עליה ותהי' צריכה גט שני שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות. ואסיק ר"א הא והא בשפחה דידה ושפחתה מיחזא ושתקה התם דשתיקותא מתירתה לא מהימנא והכא דשתיקתה אוסרתה מהימנא השתא נמי אתיא ומשקרא תרתי לא עבדי. פי' חדא ששותקת מלהעיד האמת ועוד שתעיד שקר. תנא זו עדות כשר איש ואשה תינוקת ותינוק אביה ואמה אחיה ואחיותה אבל לא בתה ובנה. פי' זו עדות של שבויה כל אלו כשרין להעיד ואם הבן מסיח ל"ת ואומר אני ואמי נשבינו לבין העובדי כוכבים ויצאתי לשאוב מים וללקוט עצים ודעתי על אמי והשיאה ר' לכהונה על פיו. פי' מסיח ל"ת יקרא כ"ז שלא בא לפני ב"ד להעיד אלא מספר עם חבירו. והשומעים מפיו מגידים לב"ד וכ"מ שהעבד ואשה נאמנים גם הקטן נאמן ולגבי מת בעלך שעבד ואשה נאמנים כדתנן

מסורת הש"ס

א) [קדושין סד: וש"נ], **ב)** בכורות לו. ב"מ פפ:, **ג)** [ל"ל רבה ועי' תוס' בכורות לו. ד"ה ואמר], **ד)** [ב"ב לב: קדושין סד: ושם נסמן], **ה)** גיטין עג., **ו)** [לעיל כג. וש"נ], **ז)** ב"מ לט: ע"ש, **ח)** שם יבמות פח., **ט)** ל"ל ומסתפו. יעב"ץ, **י)** ב"ק קיד:, **כ)** [פי' נשגג שבועה במקדש. עריך וכן פי' רשב"ם בב"ב קסו.], **ל)** [תוספתא פ"ג], **מ)** [שמחות פ"ב ע"ש], **נ)** [גיטין עט:], **ס)** בס"ד: עמס, **ע)** [וגיין היטיב תוס' גיטין עב. ד"ה לא], **פ)** ל"י כ"י, **צ)** [כל זה מבואר בסוגיא ב"ק קיד:].

תורה אור השלם

ז. וַיְצַו יוֹסֵף אֶת אֶחָיו וְהֵם לֹא הִכָּרֻהוּ:
בראשית מב ח

הגהות הב"ח

(א) תוס' זיל אייתי אח: **(ב)** רש"י ד"ה השתא (לדחמת לה לגבירתה לו) תא"מ וכ"ב ס"א אין זה: **(ג)** ד"ה זיל אייתי אח: **(ד)** תוס' ד"ה אמר וכו' לא נאמר כלום דרגלים כל"ל יתי' לך ומי' עליו נמתק: **(ה)** בא"ד לדעת שיעידו כל"ל ומי' עליך נמתק:

מוסף רש"י

מה לי לשקר במקום עדים. דאתן סהדי שאין אותו הדבר בלא מיס (ב"מ פא:) דכל שעתא איכא מיא (בכורות לו.). **לא תתייחד עמו.** לא מהיסוס אם מתי, לא תתייחד עמו, שמא יבא עליה, דאיכא למ"ד מיישינן שמא בעל לשם קדושין ונריכה גט שני, ולמאן דלא מיישינן נמי מ"מ פעיה היא ואסור להתייחד עם הפנויה (גיטין עג.). **בשבויה הקילו.** דתשמש בעצמה הוא דאיכא שמא נבעלה לעובד כוכבים ונפסלה להכונה (לעיל הכא.) דפסיקא בעצמה הוא (ב"ק קיד:). **אתא ליה אחא מבי חוזאה.** שהלך אביו לבי חוזאה ונשא שם אשה וילדה לו אח זה וחזר מרי לבתן ויכר לנכסי אביו וכא זה אתייא לזמן מרובה ותבע חלקו (ב"מ עט:). **שפיר קאמר לך.** שאינו מכירך לא ראיתיו אין זה רמאות, שכשיצא מאצלך לא היה לך תמיומת זקן ועכשיו בא בתמיומת זקן (שם). **ויכר יוסף את אחיו.** שכשיצא מהם היו כולם תמומי זקן (שם). **זיל אייתינהו את דלאו אחוך הוא.** אותם עדים שם לו לזה שבאו משם ומכירין בו מי הוא, הביאם אתה ויעידו שאינו בן אביך, או בקש עדים אחרים (שם). **תרתי לא עבדי.** מילתך יעשו אחת שיתבקו, אבל שתים לא יעשו, לא דיין שישתקו ולא יעידו האמת אלא גם שיעידו שקר (שם). **והשיאה רבי לכהונה על פיו.** ותע"ג דאיסורא דאורייתא היא משום זונה (ב"ק קיד:).

מה לי לשקר. דאמר לך אינו מכירך לפי שיצאת בלא חתימת זקן [ובאת בחתימת זקן]: **ויכר יוסף את אחיו.** שכשפירש מהן כבר היו חתומי זקן: **א"ל.** רב חסדא למרי: **זיל (ג) אייתינהו אח.** להנהו סהדי המכירין אותו ויעידוך שאינו בן אביך: **השתא נמי.** כיון דאחלי מייניה אתו ומשקרי: **תרתי לא עבדי.** חדא דשתקי מלהעיד אמת וחדא דמסהדי שיקרא: **לימא כתנאי.** שפחתה אי מהימנא אי לא: **זו עדות.** עדות זו של שבויה הכל כשרים בה אים ואשה תינוק ותינוקת: **חוץ מהימנה.** היא עצמה: **דרב פפי ורב אשי.** דאמרו לעיל שפחה דידה מהימנא: **ודאי תנאי היא.** על כרחך יאמרו אתן דאמרי' כי מתניתא בתרייתא מדקתני להו קמייתא: **דרב פפא.** דאמר לא מהימנא: **מי לימא תנאי היא.** כלומר דחוק הוא לומר אנא דאמרי כי מתניתא קמייתא או יוכל לתרץ מתניתא בתרייתא נמי כווותיה למימר שפחתה בעצמה דמי והכי היא בכלל חוץ מהימנה דקתני בה אי מיכולא אחריגא: **אמר לך רב פפא כי תניא ההיא.** דקתני הכל נאמנים ואפילו שפחה דידה במסיחה לפי תומה: **רב חנא קרטיגנאה משתעי.** רב חנן דמן קרטיגי היה מספר מעשה זה: **מתני' המעון הזה.** שבועה היא: **גמ'** ואעפ"כ. שאסרו עליו לפי שכהן היה: **כשהיא יוצאה.** והוא בחלר: **יוצאה בראש בניה.** שיהו בחלר והבנים מבחוץ: **כגרושה.** כדי שלא יתייחד עמה מהו לדור עמו בחלר: **לא תנשא בשכונתו.** לפי שמכירה בדמיזותיו וקרילותיו שמא יבואו לידי עבירה: ואם

החזקנו להיות משיאים עד מפי עד (עד) מפי שפחה הקטן נמי נאמן כדתנן התם ר"י אומר אפילו שמע מן התינוקות אומרים הרי אנו הולכים לספוד ולקבור את איש פ' והשתא השומע מן התינוקות מעיד תינוקות עצמן לא כ"ש: [**מתני'**] א"ר זכריה וכו'. תנא אע"פ. פי' אע"פ שאסורה לו לפי שהיה כהן יחד לה בית בחצירו כשהיא יוצאה יוצאה בראש בניה וכשהיא נכנסת נכנסת בסוף בניה. ופי' כדי שלא יתיחדו. בעי אביי מהו לעשות כן בגרושה. פי' לדור עמה בחצר התם בשבויה הקילו אבל הכא לא. א"ד ל"ש.

ואם היה כהן לא תדור עמו במבוי אם היה כפר קטן זה היה מעשה ואמרו כפר קטן נידון (ח) כשכונה מי נדחה מפני מי ת"ש דתניא אהיא נדחית מפניו ואין הוא נדחה מפניה ואם היתה חצר שלה הוא נדחה מפניה איבעיא להו היתה חצר של שניהם מהו ת"ש היא נדחית מפניו במאי עסקינן אילימא בחצר שלו פשיטא ואלא בחצר שלה והתניא אם היתה חצר שלה הוא נדחה מפניה אלא לאו כי האי גוונא בדלמא דאגיר מיגר מאי הוי עלה ת"ש גהנה ה' מטלטלך טלטלה גבר (ט) ואמר רב דטלטולי דגברא קשין מדאיתתא ת"ר דלוה הימנה בנכסי אביה אינה נפרעת אלא ע"י אחר אמר רב ששת ואי אתו לקמן לדינא לא מזדקקינן להו רב פפא אמר השמותי משמתינן להו רב הונא בריה דרב יהושע אמר נגודי (כ) נמי מנגדינן להו אמר רב נחמן תנא באבל רבתי בד"א שנתגרשה מן הנשואין אבל כשנתגרשה מן האירוסין נפרעת ע"י עצמה שאין לבו גם בה ההוא ארוס וארוסתו דאתו לקמיה דרבא יתיב רב אדא בר מתנא קמיה אוקי רבא שלוחא בינתייהו א"ל רב אדא בר מתנא והאמר רב נחמן תנא באבל רבתי כו' א"ל קא חזינן דקא גייסי בהדדי איכא דאמרי לא אוקי רבא שליח בינתייהו א"ל רב אדא בר מתנא ניקום מר שלוחא בינתייהו א"ל והא [אמר] רב נחמן תנא באבל רבתי כו' א"ל הה"מ היכא דלא גייסי בהדדי אבל הני קא חזינא להו דגייסי בהדדי: **מתני'** ואלו נאמנין להעיד בגודלן מה שראו בקוטנן (מ) נאמן אדם לומר זה כתב ידו של אבא וזה כתב ידו של רבי וזה כתב ידו של אחי זכור הייתי בפלונית שיצאה בהינומא וראשה פרוע ושהיה איש פלוני יוצא מבית הספר לטבול לאכול בתרומה ושהיה חולק עמנו על הגורן והמקום הזה בית הפרס ועד כאן היינו באין בשבת אבל אין אדם נאמן לומר דרך היה לפלוני במקום הזה מעמד (נ) ומספד היה לפלוני במקום הזה: **גמ'** אמר רב הונא בריה דרב יהושע והוא שיש גדול עמו וצריכא דאי אשמעינן אביו משום דשכיח גביה אבל רבו לא ואי אשמעינן רבו משום דאית ליה אימתיה דרביה אבל אביו לא ואי אשמעינן הני תרתי אביו דשכיח גביה ורבו דאית ליה אימתיה אבל אחיו דלית ליה לא הא ולא הא אימא לא קמ"ל כיון (ס) דקיום שטרות מדרבנן הימנוהו רבנן בדרבנן: (ע) זכור הייתי בפלונית שיצאה בהינומא וראשה פרוע: מאי טעמא (פ) כיון דרוב נשים בתולות נישואות גלוי מלתא בעלמא הוא: ולשהיה איש פלוני יוצא מבית הספר לטבול לאכול בתרומה: ודלמא עבד כהן הוא מסייע ליה לר' יהושע בן לוי דאמר ר' יהושע בן לוי (צ) אסור לאדם שילמד את עבדו תורה ולא והתניא (ק) לוה הימנו רבו או שעשאו רבו

אפוטרופוס

ואם היה כהן לא תדור עמו במבוי. דכיון דפנויה היא קיל ליה מאבל אם נישאת אין צריך להרחיק אלא כדי שכונה דהיינו ג' בתים כדאמרינן בסוף פרק קמא דע"ז (דף כא.) דכיון דנישאת ממירא ליה אפי' לכהן: **כפר** קטן נידון (ג) כשכונה. וטעמא לפי שאין בני אדם מצוין שם ורגיל יותר לבא אצלה ודווקא כפר קטן אבל כפר גיעוני לא: **רב הונא אמר** נגודי מנגדינן להו. נראה לר"ת דלרב הונא נמי משמתינן וגם מנגדין אבל אחד מחמיר מחבירו ואם הוא אומר דנגדינן ליה בלא שמתא הוה מיקל טפי כדאמרינן במועד קטן (דף י.) ובפרק מקום שנהגו (פסחים נב.) במערבא כי מחייב לורבא מרבנן מיקנו מנגדינן ולא מימנו אשמתא: **אלו** נאמנין להעיד בגודלן מה שראו בקוטנן. משמע דבקוטנן לא מהימן אפילו בדרבנן דהא מוקי לה בגמרא בתרומה דרבנן וקשה לריב"א דאמר בפ"ק דפסחים (דף ד: ופס) דנאמנים על בדיקת חמץ אפי' נשים ועבדים וקטנים ופריך מידי מששת אית בהו ומשני הואיל ובדיקת חמץ דרבנן הימנוהו רבנן בדרבנן וי"ל דהתם היינו טעמא משום דבדיקת חמץ הוא בידו לכן נאמן אפילו קטן בדרבנן אבל קשה דהיכא דבידו אפי' בדאורייתא אשה מהימנא דבפרק המדיר (לקמן דף עב. ופס) תנן (ד) וקולה לה מלה ובניקור מעשים בכל יום שאנו סומכין עליהן וי"ל דבירושלמי מפרש דבדיקת חמץ הוא טורח ונשים עצלניות הן ולהכי אי לאו דבדיקת חמץ דרבנן לא הוו מהימני:

והוא שיש גדול עמו. (ה) לא קאי אתרומה דבתרומה סגי בא' כיון דאין מעלין בתרומה דרבנן ליוחסין דלהכי מוקי לה בתרומה דרבנן דבתרומה דאורייתא כיון דסבר תנא דידן דמעלין ממנה ליוחסין כדאמרינן לקמן אינו נאמן אפי' יש גדול עמו הלכך בתרומה סגי באיהו לחודיה וכל היכא דבעינן תרי מדרבנן סגי בהוא ואמר: **קיום** שטרות דרבנן. תימה כיון דמדאורייתא אפילו אין עדים שיכירו חתימת העדים הטטר כשר א"כ כל אדם שילה יזיף ויכתוב ויחתום מה שילה ויגבה ממנו והכא אור"ש) דאיכא למימר כגון שלוה מודה שכתבו וטוען שהוא פרוע וקסבר האי תנא דמודה בשטר שכתבו צריך לקיימו והאי קיום הוי ולאי מדרבנן אי נמי כגון שנתקיים משדה אחת או משתי שדות ויולא מתחת ידי עצמו דאמר לעיל (דף כ.) דמיישינן שמא זייף ומיהו בריש גיטין (דף ג. ופס) מוכח דאפילו היכא דאין מכירין החתימה כלל הוי מדאורייתא כמי שנתקרע עדותן בב"ד דהימנה רבנן בדרבנן

כדין וקשה לרבינו יצחק דבפ' נושאין על האלמנה (יבמות דף לט: ופס) מפרש הש"ס הא דאין מוקלין תרומה לעבד משום דלמא אתי לאמוקיה ליוחסין מה צריך להאי טעמא הוה ליה למימר דאין מוקלין אפי' אין מעלין שמא יטול גם אחר שיתמחר כדפריך הכא הש"ס וכן מפרש התם הש"ס דאין מוקלין לאשה בלא בעלה משום גרושה ומאי טעמא נמי דמתן דאמר מוקלין וי"ל דלא שכיחא כולי האי שיטול תרומה אחר שיתמחר לא בתרומת עבד ולא בתרומת כהן כי ירא פן יבדקוהו ויתברר שהוא עבד ויוציאו עליו קול עבדות ולא חיישינן נמי פן ימכרו רבו לישראל ויטול תרומה שהרי מזונותיו על רבו ואין אדם מוטח ולא לו וכולי האי לא חיישינן שמא יאמר לו רבו ישראל לאי מעשה ידיך במזונותיך:

תנן

ר"ה ברי' דר"י אמר נגידי נמי מנגדינן להו. אמר ר"נ תנא באבל רבתי פי' מסכתא היא וקרי' אותה מס' שמחות ומשנה ראשונה שלה זו היא הנוסס הרי הוא כחי לכל דבריו בד"א בשנתגרשה מן האירוסין נפרעת ע"י עצמה שאין לבו גם בה. ההוא ארוס וארוסתו דאתו קמי' דרבא אוקי רבא שליח ביניהו. פי' בפניי היו הוה יתיב ר"א ב"מ קמי'. א"ל למה ליה למר כולי האי והאר"נ תנא באבל רבתא ר. א"ל ה"מ היכי דלא גיסי אהדדי הכא הא חזינא דגיסי אהדדי. פי' שמכירין זא"ז ברמיזות ובקריצות: **מתני'** ואלו נאמנין להעיד בגודלן על מה שראו בקוטנן. פי' אע"ג דבעינן ראי' והגדה בכשרות הכא נאמנים על ראית קטנותם משום דהוה מדרבנן ודווקא להעיד בגודלן על מה שראו בקוטנן אבל להעיד בקטנותם לא פי' שאם יאמר הקטן זה כת"י של אבא אין משגיחין בדבריו דאמרי' אין ממש בדבריו ואע"ג דראית קטנותו אמרי' אי לאו דקים לי' שפיר לא הוה מסהיד בגודלו. נאמן אדם לומר זה כת"י של אבא זה כת"י של רבי זה כת"י של אחי. פי' ומקיימים השטר על פיו. ואע"פ

פי' בדבר שהוא מדבריהם האמינוהו. ואין זה עוקר דבר מן התורה אלא הם אמרו והם אמרו. הם הצריכו העדות והם הכשירו בו את אלו ודווקא באלו שהוא רגיל בהן הוא נאמן אבל על כתב נכרים אינו נאמן להעיד על ראית קטנותו דדילמא לא קים ליה שפיר ואפילו אמר אני ראיתי כשחתם בשטר זה אין ראית הקטן עדות עד שיאמר כי אני מכיר בחתימתו ודווקא הקרוב מעיד על חתימת הקרוב ואין זה נוגע בעדותו שאין מגיע לקרובו שום הנאה והפסד אלא למלוה וללוה מגיעים. אבל אם היו העדים קרובים למלוה או ללוה או שהי' שניהם קרובים אל"ז אינן נאמנים להעיד על החתימה שאין מוציאין ממון ע"פ קרובים. ראע"ג דקיום שטרות דרבנן ראית קטן הוא דהכשירו בהן חכמים. אבל לא עדות קרובים: זכור הייתי וכו' מ"ט כיון דרוב נשים בתולות נשאות גלוי מילתא בעלמא הוא לברר הדבר. פי' אע"ג דבמידי דממונא לאו מהימן דלאו עליה בלחוד סמכי אלא על הרוב. וה"ה דבעינן נמי הכא והוא שיש גדול עמו ששני

מסורת הש"ס

(ח) מהרלדרין סי' כ) [מס' שמחות פ"ב]. (ג) [בערוך ערך עמד גורם ומושבן]. (ד) [לעיל כח.]. (ה) [לעיל עז. ב"ב נב.]. (ו) גיטין מ.. (ז) [לעיל עז.]. (ח) [מלאתי לאם רשות הרבים מפסיק מבית לבית שרי. מ"ר]. (ט) [עי' תוס' לעיל יט. ד"ה מודה].

תורה אור השלם

1. הִנֵּה יְיָ מְטַלְטֶלְךָ טַלְטֵלָה גֶּבֶר וְעֹטֵךְ עָטֶה:
ישעיה כב יז

גליון הש"ם

תוס' ד"ה והוא וכו' לא קאי אתרומה. עי' מיימוני דף נט ע"א תוס' ד"ה אפילו עבד:

הגהות הב"ח

(א) גמ' כפר קטן נידון כמבוי מי: (ב) שם נגודי מנגדינן כל"ל ותיבת נמי נמחק: (ג) תוס' ד"ה כפר קטן נידון כמבוי וטעמא: (ד) ד"ה אלו כו' דבפרק המדיר תנן ואינה קוצה לה:

מוסף רש"י

בית הפרס. הוא שדה שמחרש בה קבר כדתנן (אהלות פי"ז מ"ל) המוכר את הקבר כרי זה עושה בית הפרס מלא מעזה מלא אמה, וגזור רבנן שמא כתתה מתריסה את העצמות ופיזרתן באורך המעזה ויש כאן עצם כשעורה ויעבור ויטיטנו, ונעלם כשעורה מטמאה במגע ובמשא דהייט היטט (פסחים צב: וכעי"ז ברכות יט:) ואוקמי רבנן כל סביבות הקבר מאה אמה בספק טומאה (נדה נז ועי' לקמן כח.). בית הפרס, תני מעזה תלם אחד של מאה אמה (מו"ק ה:) לו: לשון דבר שבור ופרוס על שם שנפרסו העצמות (נדה נז.). דרוב נשים בתולות נישואות. ריב נשים שנעולה שנישאות לנעל, בתולות הן (רשב"ם ב"ב צב:).

תוספות רי"ד

ת"ש המגרש את אשתו לא תנשא בשכונתו. פי' לפי שמכרת ברמיזותו ובקריצותו ושמא יבואו לידי עבירה. ואם היה כהן לא תדור עמו במבוי. פי' שמא יבוא עליה וכהן אסור בגרושה [אם היה כפר קטן] זה היה מעשה ואמרו כפר קטן נידון כשכונה: איבעי' להו מי נדחה בפני מי ת"ש דתניא היא נדחת מפניו והוא אינו נדחה מפניה. ואם היתה חצר שלה הוא נדחה מפניה איבעיא להו היתה חצר של שניהם מהו. ת"ש היא נדחית מפניו דטלטולא דגברא קשה מדאיתתא: ת"ר לוה ממנה בנכסי אביה. פי' בעודה תחתיו שהי' בידה נכסי מלוג ובכהן שגירש את אשתו מיירי ה"ז אינה נפרעת אלא על ידי שליח. פי' ולא ע"י עצמה שלא יתקרבו בדבריהם. א"ר ששת כי אתו לקמן לא מזדקקינן להו. ר"פ אמר שמותי משמתינן להו

עמנו על הגורן והמקום הזה בית הפרס ועד כאן היינו באין בשבת אבל אין אדם נאמן לומר דרך היה לפלוני במקום הזה מעמד (ג) ומספד היה לפלוני במקום הזה: **גמ'** אמר רב הונא בריה דרב יהושע והוא שיש גדול עמו וצריכא דאי אשמעינן אביו משום דשכיח גביה אבל רבו לא ואי אשמעינן רבו משום דאית ליה אימתיה דרביה אבל אביו לא ואי אשמעינן הני תרתי אביו דשכיח גביה ורבו דאית ליה אימתיה אבל אחיו דלית ליה לא הא ולא הא אימא לא קמ"ל כיון (ד) דקיום שטרות מדרבנן הימנוהו רבנן בדרבנן: (ה) זכור הייתי בפלונית שיצאה בהינומא וראשה פרוע: מאי טעמא (ו) כיון דרוב נשים בתולות נישואות גלוי מלתא בעלמא הוא: ולשהיה איש פלוני יוצא מבית הספר לטבול לאכול בתרומה: ודלמא עבד כהן הוא מסייע ליה לר' יהושע בן לוי דאמר ר' יהושע בן לוי (ז) אסור לאדם שילמד את עבדו תורה ולא והתניא (ח) לוה הימנו רבו או שעשאו רבו

אפוטרופוס

עין משפט נר מצוה

קיח א ב ג מיי' פכ"ז מהל' אישות הלכה כז סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סימן ו סעיף ז וסימן קיט סעיף יא:
קיט ד מיי' שם טוש"ע שם סי' קיט ס"ס:
קכ ה ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט:
קכא ז ח מיי' שם טוש"ע שם סעיף י:
קכב ט י מיי' פ"ז מהל' עדות הלכ' ו ופי"ד הלכה ג סמג לאוין רטו טוש"ע מ"מ סי' לה סעיף ד ה ו וסי' מו סעי' ח [וכרב אלפס עוד ביומות פ"ג דף יא ע"ב]:
קכג כ מיי' פט"ז מהל' אישות הלכה כה סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לו סעיף טו:
קכד ל מיי' פ"כ מהל' אסורי ביאה הלכ' טו טוש"ע שם סי' ג סעיף ה:
קכה מ מיי' פ"ח מהל' עבדים הלכה יח טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף עז:
קכו נ מיי' שם הלכה יח טוש"ע שם סעיף ע:

לעזי רש"י

פריווי"ץ [פריבי"ץ]. מכיר קרוב.

תוספות רי"ד (המשך)

שמתו בעוד זה קטן. שנמצא שמעיד עכשיו כשהוא גדול על ראית קטנותו נאמן הוא משום דקיום שטרות דרבנן. זכור אני בשאת פ' שיצאת בהינומא וראשה פרוע פי' והוא סימן שנשאת בתולה וכתובתה מאתים כדאמרינן בריש פירקן. ושהיה איש פ' יוצא מבית הספר לטבול לתרומתו ושהיה חולק עמנו בגורן ושהמקום הזה הוא בית הפרס אבל אינו נאמן לומר דרך הי' לאיש פלוני במקום הזה מעמד ומספד הי' לפלוני במקום הזה. פי' דאפוקי ממונא הוא ובעי' עדות מעלייתא והיינו טעמא דכתובה דרוב נשים בתולות נשאות: אמר ר"ה ברי' דר"י והוא שיש גדול עמו. פי' דשני עדים צריך להעיד על חתימ' שהיא שלהן כדאמר לעיל דע"כ לא פליגי רבנן עלי' דר' אלא בו"א זה כתבי אבל זה כתב חבירי מודו רבנן דבעינן שנים עדים על כל חתימה וחתימה והכא אמר ר"ה דוקא ראיית קטן א' הכשירו ולא ראיית שני קטנים שאם היו שניהם מעידין בגודלן על מה שראו בקוטנן אינן נאמנים אלא בעי' שיהא א' גדול מעיד על ראית קטנותו. וצריכא דאי אשמעינן אביו משום דשכיח גבי' פי' ונותן עיניו בקטנותו מכתב יד אביו אבל רבו אימא לא ואי אשמעינן רבו משום דאית ליה אימתי' דרביה אבל אביו אימא לא ואי אשמעינן הני תרתי אביו משום דשכיח גבי' ורבו משום דאית ליה אימתי' אבל אחיו דלא הא ולא הא אימא לא קמ"ל. כיון דקיום שטרות דרבנן. פי' דמדאורייתא לא בעי קיום דאר"ל עדים החתומים ע"ה נעשה כמי שנתקרע עדותן בב"ד הימנה רבנן בדרבנן

תנן במאן דאמר אין חולקין לעבד כו'. ומה תאמר והא לא קתמר רבי יהודה דאין חולקין אלא בתרומה דאורייתא דמעלין ממנה ליוחסין אבל מתני' דאוקמינן בתרומה דרבנן דאין מעלין ממנה ליוחסין מודה דחולקין לעבד בלא רבו ומה כן מאכתי תקשי ולמא עבד כהן הוא ולאו מלתא היא דמתניתין איירי שפיר שמעיד שחלק לו תרומה דאורייתא אלא שאינו נאמן להאכילו אלא בתרומה דרבנן:

ומה בהמתן של צדיקים. מפורש במקוס אחר (גיטין דף ז.)[ט]: **ושהמקום** הזה בית הפרס. ולא יותר ובא לטהר:

[י]**מנפח.** בדיעבד אם עשה כבר טהרות אבל בדיקה לכתחלה מפרש במשנה (אהלות פי"ח מ"ד) כילד בודקין[כ]: **בית** הפרס דרבנן. נראה לפי' במקוס הקבר מקילין כמו בשאר שדה ואין לומר דמקוס הקבר מטמא באהל ומניח רבינו יצחק ראיה מדתניא בפ"ק דמועד קטן (דף ה:) מצא שדה מלוביינת ואינו יודע מה טיבה יש בה אילנות בידוע שנתחרש בה קבר אין בה אילנות בידוע שאבד בה קבר ומי נפקא מינה כיון שעתה אינו יודע מקוס הקבר בין נחרש בין אבד אלא שמע מינה דמקוס הקבר טהור כשנחרש ובית הפרס להכי הוי דרבנן משום דהוי ספק טומאה ברשות הרבים אע"ג דבעלמא טיהרו חכמים ספק טומאה ברה"ר היינו היכא שהטומאה מבורכת ולא נולד הספק אלא באקראי ופעם אחרת לא יטמא כיון שמקוס הטומאה ידוע אבל הכא שלעולם השדה בספק לא רצו לטהר אע"ג דמלאורייתא טהור:

הדרן עלך האשה שנתארמלה

אפוטרופוס [ט]או שהניח תפילין בפני רבו או שקרא שלשה פסוקים בבית הכנסת הרי זה לא יצא לחירות התם דאיקרי עבד מדעתו כי קאמרינן דקא נהיג ביה מנהג בנים: לטבול לאכול בתרומה: בתרומה דרבנן: ושהיה חולק עמנו על הגורן: ודלמא עבד כהן הוא תנן כמאן דאמר [א]אין חולקין תרומה לעבד אלא אם כן רבו עמו דתניא [ב]אין חולקין תרומה לעבד אלא אם כן רבו עמו דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר יכול הוא שיאמר אם כהן אני תנו לי בשביל עצמי ואם עבד כהן אני תנו לי בשביל רבי במקומו של רבי יהודה [ג]היו מעלין מתרומה ליוחסין במקומו של רבי יוסי לא היו מעלין מתרומה ליוחסין תניא [ד]א"ר אלעזר ברבי יוסי מימי לא העדתי פעם אחת העדתי והעלו עבד לכהונה על פי העלו סלקא דעתך [ה]השתא ומה בהמתן של צדיקים [ו]אין הקב"ה מביא תקלה על ידם צדיקים עצמם לא כ"ש אלא בקשו להעלות עבד לכהונה על פי חזא באתריה דרבי יוסי ואזל ואסהיד באתריה דרבי יהודה: ושהמקום הזה בית הפרס הוא: מ"ט בית הפרס דרבנן [ז]דאמר רב יהודה אמר שמואל [ח]מנפח אדם בית הפרס והולך [ט]ורב יהודה בר אמי משמיה דרב יהודה אמר [י]בית הפרס שנידש טהור מאי טעמא אי אפשר לעצם כשעורה שלא נידש ברגל: [יא]ועד כאן היינו נאין בשבת: קסבר תחומין דרבנן: ואין נאמן לומר דרך היה לפלוני במקום הזה מעמד ומספד היה לפלוני במקום הזה: מאי טעמא אפוקי ממונא לא מפקינן תנו רבנן [יב]נאמן התינוק לומר כך אמר לי אבא משפחה זו טהורה משפחה זו טמאה טהורה וטמאה סלקא דעתך אלא משפחה זו כשרה ומשפחה זו פסולה ושאכלנו בקצצה של בת פלוני לפלוני ושהיינו מוליכים חלה ומתנות לפלוני כהן על ידי עצמו אבל לא על ידי אחר [יג]וכולן אם היה עובד כוכבים ונתגייר עבד ונשתחרר אין נאמנים ואין נאמן לומר דרך היה לפלוני במקום הזה מעמד ומספד היה לפלוני במקום הזה רבי יוחנן בן ברוקא אומר נאמנים ר' יוחנן בן ברוקא אהייא אילימא אסיפא אפוקי ממונא הוא אלא אריישא וכולם אם היה עובד כוכבים ונתגייר עבד ונשתחרר אין נאמנין ר' יוחנן בן ברוקא אומר נאמנין במאי קמיפלגי ת"ק סבר כיון דעובד כוכבים הוא לא הוה דייק ורבי יוחנן בן ברוקא סבר כיון דדעתיה לאיגיורי מידק הוה דייק מאי קצצה דתנו רבנן כיצד קצצה [יד]אחד מן האחין שנשא אשה שאינה הוגנת לו באין בני משפחה ומביאין חבית מליאה פירות ושוברין אותה באמצע רחבה ואומרים אחינו בית ישראל שמעו אחינו פלוני נשא אשה שאינה הוגנת לו ומתייראים אנו שמא יתערב זרעו בזרעינו בואו וקחו לכם דוגמא לדורות שלא יתערב זרעו בזרעינו וזו היא קצצה שהתינוק נאמן להעיד עליה:

הדרן עלך האשה שנתארמלה

אפוטרופוס. מסר נכסיו בידו להכניס ולהוציא לסחורה: **הרי זה לא יצא לחירות.** ולא אמרינן מי לאו דשחרייה לא הוה יזיף מיניה ולא הוי שביק ליה לנהוג בו: **הרי זה לא יצא לחירות.** ולא אמרינן מי לאו דשחרייה לא הוה יזיף מיניה ולא הוה שביק ליה לנהוג בן חורין. ושמעינן מינה דיש עבד שלומד תורה: **בתרומה דרבנן.** כגון תרומת חולה לאדם המניחנו להני להאכילו על פיהם: הכי גרסינן **דתניא שאין חולקין תרומה לעבד כו'.** וריש"ל דבריית'א דהגת שנתערב וולדה בוולד שפתחה שניהן יוצאין לגורן וטוחנין חלק אחד שאין חולקין תרומה לעבד כו' הלכך אי אזיל חד מיניהו לא פלגינן ליה דלמא אתי לאחזוקי בכהן ודלמא אתי ניהו העבד: **במקומו של ר' יהודה.** משום הכי אמר אין חולקין: **בהמתן של צדיקים.** ממורו של רבי פנחס בן יאיר בהכל שוחטין (חולין ז.): **חזא באתריה דרבי יוסי.** שחלקו לו תרומה בגורן: **ואסהיד באתריה דרבי יהודה.** ושם לא היו חולקין תרומה לעבדי כהנים: **בית הפרס.** המורש את הקבר הרי זה עושה בית הפרס מאה אמה שכך שיעורו שהמתרישה מולכת את עצמות המת ודלמא נגע או הסיט המהלך בו את עצם כשעורה שמטמא במגע ובמשא: **מנפח אדם בית הפרס.** וסומך על כך שאם יש עצם רואהו. ואע"ג דמהיל לא חייסינן דאין עצם כשעורה מטמא באהל עד דאיכא שדרה או גולגולת שלמה או רוב בנין או רוב מנין: **שנידש.** דיסה רצה ברגליס הרבה: **טהור.** דתלינן לקולא ואמרינן כל העצמות נכתתו לפחות מכשיעור. אלמא משום דרבנן בעלמא הוא: **נאמן הפיוק.** להעיד בגודלו מה שראה בקוטנו: **עמאה וטהורה סלקא דעתך.** מה טומאה וטהרה יש לומר במשפחות: **בקלנה.** לקמן מפרש לה: **של בת פלוני לפלוני.** כשנשא פלוני את בת פלוני: **ושיינו מוליכין כו' על ידי עצמו.** אם כך העיד התינוק על ידי היה אבא שולח לו חלה ומתנות: **אם היה עובד כוכבים ונתגייר.** והעיד משנתגייר שראה את אלה בנכריותו אינו נאמן: **דוגמא.** אות וסימן זכרון לדורות הבאים:

הדרן עלך האשה שנתארמלה

מסורת הש"ס

א) [עיין תוס' לקמן לו. ד"ה אבל], ב) יבמות לט:, ג) [שם ע"ש], ד) גיטין ז. חולין ה: ו. ז. [יבמות לט:], ה) [עיין תוס' יבמות שם ד"ה מ"ד השתא וכו'], ו) ברכות יט: עירובין ל: פסחים לב: מ"ק ה: מגילה כה: בכורות כט. נדה מ:, ז) [ברכות יט: ע"ש], ח) [תוספתא פ"ג], ט) [ד"ה השתא תוס' שבת יב: ד"ה ר' נתן תוס' חולין ה: ד"ה לדיקים תוס' פסחים קו: ד"ה מיפלגי], י) שיך אחר ד"ה בית הפרס, כ) [ועי' היטב תוס' פסחים לב: ד"ה מאי מלדקין ועוד תוס' בכורות כט. ד"ה היכי אזיל].

גליון הש"ם

גמ' היו מעלין מתרומה ליוחסין. עיין ברכות דף נז ע"ב תוס' ד"ה אין עומדין:

מוסף רש"י

אפוטרופוס. על נכסיו, דאי לאו דשחרייה לא הוה משיב ליה (גיטין מ.). או שהניח תפילין בפני רבו. אין דרך עבד להניח תפילין, דמ"ע שזמן גרמא היא, דלילה לא זמן תפילין היא (שם). אין חולקין תרומה לעבד אלא אם כן רבו עמו. דלמא אתי לאחוקי ליוחסין דקנאי כהן הוא (יבמות צט:). אם כהן אני כו'. אספק כהן וספק עבד קאי (שם). במקומו של ר' יהודה היו מעלין מתרומה ליוחסין. לאו מתילתא אלא מתלוקה, הלכך אין מוקין לו אלא ליתי לאחוקי ליוחסין (שם). השתא בהמתן של צדיקים. ממורו של רבי פנחס בן יאיר (שם). אין הקב"ה מביא תקלה על ידם. שמאכל בהמה דבר האסור לה (חולין ה.). מנפח אדם בית הפרס והולך. נגיפתה ואם יש עצם כשעורה ריאהו ונשמט ממנו (חגיגה כה: ובע"ז נדרות יט:). דנשר ליכא, ועצם כשעורה לא מטמא אלא במגע ומשא, הלכך מנפח כדי שלא יגעו רגליו בו והולך (נדה נז.) דרולא שפיקא מטמא עצמות היא, ועצמות אלא נשר ליכי מטמא באהל, ובשמנפח לפני רגליו, אם יש שם עצם גדול נראה מאליו ועצם קטן נראה בנפיחה ואינו מסיטו ברגליו (ערובין ל: ובע"ז פסחים צב:) ואהל אין מטמאה, דהא אין טומאת אהל בעצמות אלא רוב בנין ורוב מנין (פסחים צב:) דלי לאוריתא הוא לא הוינן אפוטרופוס. מסר נכסיו בידו להכניס ולהוציא לסחורה: הרי זה לא יצא לחירות. ולא אמרינן מי לאו דשחרייה לא הוה יזיף מיניה ולא הוה שביק ליה לנהוג בן חורין. ושמעינן מינה דיש עבד שלומד תורה: בתרומה דרבנן. כגון תרומת חולה לאדם המניחנו להני להאכילו על פיהם: הכי גרסינן דתניא שאין חולקין תרומה לעבד כו'. וריש"ל דבריית'א דהגת שנתערב וולדה בוולד שפתחה שניהן יוצאין לגורן וטוחנין חלק אחד שאין חולקין תרומה לעבד כו' הלכך אי אזיל חד מיניהו לא פלגינן ליה דלמא אתי לאחזוקי בכהן ודלמא אתי ניהו העבד: במקומו של ר' יהודה. משום הכי אמר אין חולקין: בהמתן של צדיקים. ממורו של רבי פנחס בן יאיר בהכל שוחטין (חולין ז.): חזא באתריה דרבי יוסי. שחלקו לו תרומה בגורן: ואסהיד באתריה דרבי יהודה. ושם לא היו חולקין תרומה לעבדי כהנים: בית הפרס. המורש את הקבר הרי זה עושה בית הפרס מאה אמה שכך שיעורו שהמתרישה מולכת את עצמות המת ודלמא נגע או הסיט המהלך בו את עצם כשעורה שמטמא במגע ובמשא: מנפח אדם בית הפרס. וסומך על כך שאם יש עצם רואהו. ואע"ג דמהיל לא חייסינן דאין עצם כשעורה מטמא באהל עד דאיכא שדרה או גולגולת שלמה או רוב בנין או רוב מנין: שנידש. דיסה רצה ברגליס הרבה: טהור. דתלינן לקולא ואמרינן כל העצמות נכתתו לפחות מכשיעור. אלמא משום דרבנן בעלמא הוא: נאמן הפיוק. להעיד בגודלו מה שראה בקוטנו: עמאה וטהורה סלקא דעתך. מה טומאה וטהרה יש לומר במשפחות: בקלנה. לקמן מפרש לה: של בת פלוני לפלוני. כשנשא פלוני את בת פלוני: ושיינו מוליכין כו' על ידי עצמו. אם כך העיד התינוק על ידי היה אבא שולח לו חלה ומתנות: אם היה עובד כוכבים ונתגייר. והעיד משנתגייר שראה את אלה בנכריותו אינו נאמן: דוגמא. אות וסימן זכרון לדורות הבאים:

הדרן עלך האשה שנתארמלה

מגלולין היה כולי האי למסמך אנפיתה, והך דציקה לעשה פסח לישתאי ולא לאוכלי תרומה, כדאמרינן כאומר בקודש (ברכות יט:). בית הפרס שנדש. בדריסת רגלי בני אדם (עירובין ל: ובע"ז בכורות כט:). טהור. שלא אפשר לעצם כשעורה שלא יהא נידש ברגל (שם). שהרגלים נושאים את העצמות ואמקוס (נדה נז.) לו: שדריסת הרגלים הבריתן ובאה לעשות פסמו יכולה אם נידש ויעבור, אבל לאחילת תרומה לא אמרינן עליה, שיכול להמתין, ובית הפרס מדבריהם ולא הבמילוס במקום בית הפרס (פסחים צב:). הדרן עלך האשה שנתארמלה

אומרים אי לאו דשחרייה לא הוה יזיף מיניה ולא הוי שביק ליה לנהוג [מנהג] ב"ח. ש"מ דיש עבד שלומד תורה התם דאיקרי עבד מדעתיה. וכי קאמרינן דקא נהוג ב' מנהג בנים: ושהיה חולק עמנו בגורן וליחוש דילמא עבד כהן הוא תנן אין חולקין תרומה לעבד אא"כ רבו עמו דברי ר' יהודה ר"י אומר יכול הוא שיאמר אם כהן אני תנו לי בשביל עצמי ואם אני עבד כהן תנו לי בשביל רבי ובמקומו של ר' יוסי לא היה מעלים מתרומה ליוחסין: ושהמקום הזה בית הפרס. פי' הכי תנן כפ' בתרא דאהלות החורש את הקבר ד"ז עושה בית הפרס עד כמה הוא עושה מלא המענה ק' אמה בית ארבעת קבין. פי' החורש אנו חרשישים שמא המחרישה פזרה עצמות המת ועצם כשעורה ממנו מטמא במגע ובמשא אבל לא באהל פי' עד דאיכא שדרה או גולגולת שלמים או רוב בנין ואנו חרשישים שמא פזרה שברי עצמות מן הקבר ועד ק' אמה שאם חרש מן הקבר לצד מזרח מונה מן הקבר ק' אמה ועושה אותה בית הפרס והנכנס טמא שמא נגע או היסט עצם כשעורה שהוא מכוסה בעפר ולאו אדעתיה ואלו ק' אמה המונה אותם מרובעין שהן ק' על ק' שיביאו ארבעת סאין. שהסאה הוא נ' על נ' ולמה אנו מחמירים כ"כ ולא נעשה אלא ק' אמה ברוחב הקבר שהמחרישה מוליכה את העצמות אלא אנו חרשישים שמא הוליכה והחזירה ועוד הוליכה שדרך החורש לחרוש החלס ולחרוש עוד בצידו עד שיחרוש כל השדה לפיכך החמירו והחזיקו חכמים כל ק' וק' במורחו של קבר בבית הפרס ומפרש דבית הפרס דרבנן. פי' ומ"ה האמינו בו ראיית הקטן וכשמעיד להקל ולא להחמיר כגון שהיו יודעים השדה שנחרש בה קבר אבל לא היו מכירים מקום הקבר שימדדו משם ק' אמה ובא זה והעיד שזה המקום הוא בית הפרס ולא יותר ומשום דבית הפרס הוא תחשש בעלמא דרבנן. הימנוהו רבנן בדרבנן. ולא להחמיר שאם לא היו יודעים שהוא בית הפרס ומחזיקי' בחזקת טומאה למה תולה הטעם משום דבית הפרס דרבנן. השתא בדרבנן נאמן לאחזוקי איסורא כ"ש בדאורייתא. אלא לאו ש"מ להקל מעיד. וע"כ היינו באין בשבת קסבר תחומין דרבנן. ומ"ה האמינוהו ראיית הקטן: אבל אינו נאמן לומר דרך היה לפלוני במקום הזה שהיה הולך משם לשדהו. או מעמד ומספד הי' לפלוני במקום הזה שהיה מספיד שם את מתו ושהיה עושה שם מעמד ומושב למתו כשהיו חוזרים מבית הקברות. מ"ט אפוקי ממונא הוא ולא מפקי' ממונא ע"פ ראיית הקטן. עיין ברפ"ק דפסחים:

עין משפט נר מצוה

קכז א מיי' פי"ב מהל' תרומות הלכה כב:
קכח ב ג מיי' פ"ו מהל' קרבן פסח הל' מ:
קכט ד מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה יט
טוש"ע ח"מ סי' שלט סעי' יח:
קל ה מיי' פי"ד מהל' עדות הלכה ג ממג לחוין רע טוש"ע ח"מ סי' לה סעי' ו:
קלא ו מיי' שם הלכה ד וטוש"ע שם סעי' ז:
קלב ז מיי' שם הלכה ג טוש"ע אה"ע סי' כ סעי' ו והג"ה:

תוספות רי"ד

עדי' צריך בעדות הינומא כדתנן אם יש עדים שיצאה בהינומא וראשה פרוע וכל היכא דבעי' שני עדים בענין שיהא גדול עמו שלא יעידו שניהם על ראיית קטנותן: ושהיה איש פ' יוצא מבית הספר. פי' כשהיינו לומדים יחד עם תינוקות בבית רבן ומחזיקי' לכהונה בראיית קטנות ולא בעי' הכא גדול עומד עמו. שמעלים להכונה ע"פ ע"א. ובגמרא מפרש בתרומה דרבנן כגון תרומות ח"ל או פירות והימנוהו רבנן בדרבנן. וה"נ בגודלו מעיד על מה שראה בקוטנו אבל הקטן אינו מעיד שאע"פ שמעלים בתרומ' ע"פ ע"א דוקא גדול אבל קטן לא וכן עבד ואשה לא תנן שיהו נאמנים בכהונה כדתנן גבי שכרי' וא"א במת בעלה הלכך אין הקטן נאמן בכהונה והוא נאמן בשבו' ומת בעלך ולא תימא כ"מ שע"א נאמן גם עבד ואשה נאמנים שהרי במת בעלך יש חנא שהיה מכשיר ע"א ולא היה מכשיר אשה וקרוב כדתנן בפ' בתרא דיבמות. ר"א אומר אין משיאין את אשה ע"פ ע"א ר"ע אומר לא ע"פ אשה ולא ע"פ קרובים אלמא אע"ג דפליג ר"ע על ר"א ומכשיר בע"א. הא אמר לא ע"פ אשה ולא ע"פ קרובים א"כ אינו דין כלל להכשיר עבד ואשה במקום שע"א נאמן אלא היכא דתנן תנן היכא דלא תנן לא תנן. ובמקום שעבד ואשה נאמנים גם הקטן נאמן. ומקשה דלמא עבד הוא מסייע ליה לריב"ל דאריב"ל אסור לו לאדם שילמוד את עבדו תורה מיתיבי לוה ממנו רבו או שעשאו רבו אפוטרופוס. פי' מסר כל נכסיו בידו להכניס ולהוציא בסחורה או שהניח תפילין בפני רבו או שקרא שלשה פסוקים בבה"כ ה"ז לא יצא לחירות. פי' לאו דוקה ב' מיי' פי"ד מהל' תרומות הלכה כב: קכח ג מיי' פ"ו מהל' קרבן פסח הל' מ: קכט ד מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה יט טוש"ע ח"מ סי' שלט סעי' יח: קל ה מיי' פי"ד מהל' עדות הלכה ג ממג לחוין רע טוש"ע ח"מ סי' לה סעי' ו: קלא ו מיי' שם הלכה ד וטוש"ע שם סעי' ז: קלב ז מיי' שם הלכה ג טוש"ע אה"ע סי' כ סעי' ו והג"ה: